

מראי מקומות - ביצה

ז.

א. פשיטא

הבהמה לאו נבלה הוא, דלא מצינו אלא דאבר מן החי מטמא כנבלה, אבל בשר מן החי אינו מטמא כנבלה, ויותר הול"ל דאבר מן החי אינו מטמא נבלה בעוף, דרק בבהמה מצינו דמטמא כנבלה, והניח בצ"ע.

ו. עד כאן לא קאמר ר' יעקב התם אלא לענין איסורא

פרש"י, דאע"ג דלאו בשר הוא, אסר לה מדרבנן הואיל וקרובים להיות בשר, ואיכא למגזר משום בשר בחלב. והק' הרשב"א, אם אינו אלא מדרבנן, א"כ הול"ל גזרה לגזרה, דהא בשר עוף אינו דבר תורה, לפי שאין לו חלב אם, אלא גזרה אטו בשר בהמה, וא"כ זהו גזרה לגזרה. ותי' דכולה חדא גזרה היא. וע"ע במהרש"א לעיל (ז: בד"ה ביצים) דכ' ד"ל דס"ל לר' יעקב דבשר עוף בחלב מדאורייתא, דבלא"ה לא הי' מקום לגזרה.

ז. אפושי טומאה הוא, ואפושי טומאה מדרבנן לא מפשינן

פרש"י, ואע"פ שגזרו בטומאות במקומות הרבה, ליכא למימר הכא נמי נגזה, דלא ניחא לן דלפשו בטומאות. ופי' השטמ"ק בשם הריטב"א דמה שגזרו בדברים שהם מצויין, ולא שיוסיפו עוד לגזור בזה, שהוא טומאה מחודשת, דנבלת עוף טהור אינה מטמאה במגע ובמשא, ורק בבית הבליעה, ובחי' ובבהמה הוי בהיפוך ממש, ולכן משום הכי לא מפשינן טומאה כזה.

ח. כיון דאיכא אינשי דלא אכלי, איצטריך לאשמעינן

פי' הקובץ שעורים (כ"ט), דכיון דאיכא אינשי דלא אכלי, א"כ ה"א דכיון דדין דנבלת עוף טהור מטמא בבית הבליעה הוא דוקא אם נעשה בדרך אכילה, ממילא י"ל דזה לאו דרך אכילה הוא, קמ"ל דשפיר חשיב דרך אכילה. וע"ש שכ' להוכיח דדין נבלת עוף טהור תלוי בדין אכילה.

ט. למאי נפק"מ, לכדר' מרי ברי' דר' כהנא

הק' הפרי מגדים (או"ח תקי"ג, משבצות ז') בשם אביו, למה לא אמרי' נפק"מ לענין מקח וממכר, דהיינו שאם המוכר קבל דמים ואמר מזכר היתה, והלוקח מביא עדים שנוולדה בלילה, דע"כ מקח טעות הוא, ותי' דכיון ד"ל דמהמיעוט הוא דיצאה רובא וחזרה, ואין הולכין בממון אחר הרוב. אבל העיר הפמ"ג דאי אמרי' דבמיעוטא דמיעוטא הולכין בממון אחר הרוב, דבזה אין שייך לומר דסמוך מיעוטא לחזקה, א"כ הדרה קו' לדוכתי' [דזה חשיב מיעוטא דמיעוטא]. ותי' דגם ביצים שנוולדים מספנא דארעא רובם הם ביום ומיעוטם בלילה. וא"כ, נמצא דהוי מיעוטא כנגד מיעוטא דמיעוטא, ובזה שפיר אמרי' דאין הולכין בממון אחר הרוב. והוסיף בהערות להגרי"ש בבכורות (ח) דבאמת אין ק' כ"כ, דמה לי שיש נפק"מ אחרת, הרי אין הנפק"מ של מקח וממכר פשוט טפי מנפק"מ דר' מרי ברי' דר' כהנא, וא"כ חד מתרי נקט, אלא דהפמ"ג הי' רוצה לחדש דינו, שיש נפק"מ לענין מו"מ ג"כ, והוא דין דמסתבה.

י. בדק בקנה של תרנגולין מעיו"ט ולא מצא בה

ביצה, ולמחר השכים ומצא בה ביצה, מותרת

העיר השפת אמת, למה לא קמ"ל רבותא טפי, דאפי' היכא שרואין הלידה בלילה מתירין ג"כ מהאי טעמא, דודאי יצאתה רובה ביום. ותי' דאפשר דבשעת לידה יכולין להכיר ולידע דאותה שיצאתה כבר וחזרה, דהלידה שאח"כ היא בנקל יותר, והניח בצ"ע.

הק' הרשב"א, מה שייך פשיטא לגבי מעשה. וביאר דקו' הגמ' הוא דכיון דפשוט הוא, מאי ס"ד דמוכר דאזיל בהדי' לבי דינא, הא ודאי יהי' צריך להחזיר ממנו, דמקח טעות הוא. ומשנינן דסבר דסתם מאן דאמר ביעי דפחיא למאן, איכא למימר דלאכילה קא בעי, וע"ז קמ"ל ר' אמי דלא. אבל כ' דלשון "מהו דתימא" ו"קמ"ל" לא א"ש להאי פירושא. והשטמ"ק תי' דהק' הגמ' פשיטא לר' אמי, כלומה, למה צריך ליתן טעם לדבריו, הרי לכאן אין צריך ליתן טעם לדבריו אא"כ יש תימה בדין שאמה, אבל אם הדין פשוט, אי"צ לפרשו, וע"ז הק' פשיטא.

ב. למאי נפק"מ למיתבי' לי' ביני ביני

ע' בר"ן בקידושין (יז: בדפי הרי"ף) שכ' שיש שמביאים ראי' מכאן דאפי' היכא דהלוקח אומר שרוצה דבר חשוב, והוי כמו דבר שבמשקל, מ"מ אמרי' דאי הי' בעי לה לאכילה, לא הי' מקח טעות, אלמא דכל שאפשר להשלים משלים. אולם כ' הר"ן דהרא"ה דחה הראי' מכאן, והביא גירסא אחרת, דאותביניהו ולא אפרוח, דהיינו דהלוקח הושיבם ולא אפרוח, ולכן אין הלוקח יכול להחזיר הביצים עצמם, ולכן אין המוכר צריך להחזיר לו אלא ההפרש, וכ' הר"ן דאף לפי גירסתנו יש לפרש כן, ועכ"פ יצא דודאי באמת יש כאן מקח טעות. וע"ע ברעק"א שהביא דמרש"י כאן מבואר דס"ל דמייירי אפי' אם הביצים בעין, ולכן כ' דמדבריו משמע כשי' התרומות הדשן שחולק על הר"ן, וס"ל דאכן לא הוי מקח טעות, וכמו שי' הי"א שהביא הר"ן. ובביאור הסברא דאי"ז מקח טעות, ע' במחנה אפרים (הל' מכירה דיני אונאה ו'), דנקט דטעם שי' זו הוא דבאמת אין קפידה גמורה על זה, ולכן לא הוי מקח טעות [וכ' דגם הר"ן אינו חולק ע"ז, אלא דס"ל דכאן מייירי שהי' מקפיד בהקפדה גמורה, ודומה ליפות ונמצאו רעות, דבאמת הוי מקח טעות].

ג. ביצה שיצאה רובה מערב יו"ט וחזרה, מותרת לאכלה ביו"ט

ע' במנחת שלמה שכ' להסתפק האם הדין כן בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ג"כ, ד"ל דשמא כיון דעומדת לגדל ביצים, א"כ אקצינהו מדעתו בכל ענין, וצ"ע.

ד. וכדר' יוחנן, דא"ר יוחנן ביצה שיצאה

רובה, וכו', ולאפוקי מדר' יוחנן

כ' החתם סופר, דאין סברא דב' לישני פליגי אם לידת רוב הוי לידה או לא. אלא כ' דפליגי בב' תירוצי התוס' לעיל (ד"ה אלא), דהיינו, דל"ק ס"ל כתי' קמאי של תוס' שם, דלידת הביצה בשבת גופא הוי הכנה, וא"כ, אם יצאת רובה בשבת, וחזרה, א"כ מותרת ביו"ט שלאחר שבת ממ"נ, דלגבי הגמרא של הביצה, זה הי' מע"ש, ולגבי הלידה של שבת, זה לא הועיל לנו כלום, דהא הביצה עדיין בהתרנגולת, וא"כ ביו"ט שאחר שבת יהי' מותר ככה"ג, וודאי גם אם הלידה הי' ביו"ט גרידא. אבל הל"ב ס"ל כאידך תי' דתוס' שם, דמה שאסרנו בנוולדה בשבת הוא משום דגמר ההיתר נהיה ע"י לידתה, דע"ז אמרי' דנגמרה הביצה מעיקרא, א"כ גם אם חזרה הביצה ונוולדה ביו"ט, עדיין נמצא דמה שנוולדה בשבת גרם ההיתר של יו"ט, וא"כ אין היתר בנוולד בעיו"ט שחל להיות בשבת וחזרה וילדה ביו"ט, וא"כ גם ביו"ט גרידא יהי' אסור ככה"ג.

ה. ומן הבשר שנתלש מן החי

פרש"י, לאו נבלה היא. והק' הראש יוסף, הא אפי' בשר שנתלש מן